

بررسی رابطه بین احساس عزت‌مندی و پیشرفت تحصیلی دانشجویان دانشگاه هوایی شهید ستاری

رسول کریمی طاهر^{۱*}، صمد بارانی^۲، مهدی زکی پور^۳، ابوذر قجاوند^۴

(تاریخ دریافت: ۱۳۹۳/۰۷/۲۹ - تاریخ پذیرش: ۱۳۹۳/۰۹/۱۷)

چکیده

شناخت عواملی که به پیشرفت تحصیلی و جلوگیری از افت تحصیلی منجر می‌شوند، اهمیت ویژه‌ای دارد از این رو مطالعه عوامل مؤثر بر پیشرفت تحصیلی طی سه دهه اخیر بیش از پیش مورد توجه متخصصان تعلیم و تربیت قرار گرفته است و همواره عوامل متعددی از ساختارهای دانش گرفته تا عوامل فردی و محیطی مورد بررسی قرار گرفته‌اند. این پژوهش به منظور یافتن همبستگی بین احساس عزت‌مندی (عزت نفس) با پیشرفت تحصیلی دانشجویان دانشگاه هوایی شهید ستاری انجام شده است. در این تحقیق ۳۲۷ نفر از دانشجویان به روش تصادفی ساده به عنوان نمونه انتخاب شدند. روش تحقیق توصیفی از نوع همبستگی می‌باشد. برای اندازه‌گیری میزان عزت نفس از پرسشنامه استاندارد کوپر اسمیت و برای سنجش پیشرفت تحصیلی از معدل کل دانشجویان استفاده شده است. به منظور آزمون فرضیات از ضریب همبستگی پیرسون، به منظور بررسی چگونگی تأثیر متغیرهای مستقل بر متغیر وابسته از رگرسیون چند متغیره و برای بررسی اهمیت مؤلفه‌های عزت نفس از آزمون رتبه‌ای فریدمن بهره گرفته شده است. یافته‌ها نشان داد که همبستگی مثبت و معناداری بین عزت نفس و پیشرفت تحصیلی دانشجویان وجود داشته و تمامی مؤلفه‌های عزت نفس در پیشرفت تحصیلی دانشجویان اثر گذار می‌باشند. همچنین از بین ۵ مؤلفه عزت نفس دو مؤلفه احساس شایستگی و احساس خودپذیری بیشترین نقش را در شکل‌گیری عزت نفس دارا می‌باشند.

واژگان کلیدی: پیشرفت تحصیلی، عزت‌نفس، احساس خودپذیری، احساس پیوندجویی

۱. کارشناس ارشد مدیریت دولتی، عضو هیأت علمی دانشگاه هوایی شهید ستاری، تهران، ایران.

*پست الکترونیکی نویسنده پاسخگو: karimitaheer1359@gmail.com

۲. دانشجوی دوره دکتری مدیریت دولتی، عضو هیئت علمی دانشگاه هوایی شهید ستاری، تهران، ایران.

۳. دانشجوی دوره دکتری مدیریت بازرگانی، عضو هیأت علمی دانشگاه هوایی شهید ستاری، تهران، ایران.

۴. کارشناس ارشد مدیریت دولتی، دانشگاه علامه طباطبایی، تهران، ایران.

مقدمه

پیشرفت تحصیلی^۱ و جلوگیری از افت تحصیلی همواره یکی از دغدغه‌های متولیان آموزش، نظام‌های آموزشی و حتی خانواده‌های فراگیران بوده است (لگان، ۲۰۰۵). جامعه و به طور ویژه نهادهای برنامه‌ریز آموزشی، نسبت به سرنوشت، رشد و تکامل موفقیت‌آمیز و جایگاه فرد در جامعه، علاقه‌مند هستند و انتظار دارند فرد در جوانب گوناگون اعم از ابعاد شناختی، و کسب مهارت و توانایی و نیز در ابعاد شخصیتی، عاطفی آنچنان که باید، پیشرفت کند و تعالی یابد. افت تحصیلی و مشروط شدن دانشجویان یکی از مشکلات اساسی سیستم‌های آموزشی می‌باشد که موجب هدر رفتن نیروی انسانی و هزینه‌های صرف شده می‌شود. از طرف دیگر، دانش آموختگانی که با افت تحصیلی دانشگاه را به اتمام می‌رسانند توانمندی علمی مورد نیاز را به نحو مطلوب کسب نمی‌کنند. پیشرفت تحصیلی به توانایی آموخته شده یا اکتسابی فرد در موضوعات آموزشگاهی اطلاق می‌شود که از طریق آزمون‌های فراگیر استاندارد شده^۲ یا آزمون‌های معلم‌ساخته^۳ اندازه‌گیری می‌شود (نویدی، ۲۰۰۳: ۱۰۱). به طور کلی این اصطلاح به معنای مقدار یادگیری آموزشگاهی فرد است، به طوری که بتوان آن‌ها را در مقوله کلی عوامل مربوط به تفاوت‌های فردی و عوامل مربوط به مدرسه و نظام آموزش و پرورش مورد مطالعه قرار داد.

از نظر برخی از محققین یکی از عواملی که منجر به پیشرفت تحصیلی و مانع افت تحصیلی می‌شود، عزت نفس^۴ است. عزت نفس از دیرباز به عنوان یکی از مؤلفه‌های اساسی بهداشت روانی به حساب می‌آید. این مفهوم به طور گسترده‌ای هم در زبان عامه و هم در زبان روانشناسی مورد استفاده قرار گرفته است. عزت نفس رضایت فرد از خود و احساس ارزشمند بودن است (برانندن- ۲۰۰۰). به عبارتی، منظور از عزت نفس آن است که افراد درباره خود چگونه فکر می‌کنند، چقدر خود را دوست دارند و از عملکردشان راضی هستند و به خصوص احساس آنان از نظر اجتماعی و تحصیلی درباره خود چگونه است و میزان هماهنگی و نزدیکی خود ایده‌آل و خود واقعی آن‌ها چقدر است (حسینی ۲۰۰۷). عزت نفس مجموعه‌ای از نگرش‌ها و باورهایی است که یک فرد در

1- Academic achievement

2-Standardized tests

3-Teacher made test

4-self-esteem

مواجه با خود و دنیای پیرامون خود به ارمغان می‌آورد. این شامل باورهایی می‌شود از جمله اینکه آیا فرد می‌تواند انتظار موفقیت و یا شکست داشته باشد، چقدر تلاش لازم است، آیا شکست در یک کار صدمه وارد خواهد کرد یا اینکه در اثر یک تجربه سخت توانمندتر خواهد شد (کوپراسمیت ۱۹۶۷-۱۹۸۱).

در اصطلاح پایه، عزت نفس یک باور قلبی و درونی است که یک فرد نسبت به خود دارد. مفهوم عزت نفس از سوی اندیشمندان اجتماعی متعددی مورد تحقیق و بررسی واقع شده است. یک حوزه اصلی از این تحقیقات بررسی رابطه بین عزت نفس و پیشرفت تحصیلی بوده است.

مروری بر مبانی نظری

نظریه‌های متعددی در رابطه با عزت نفس مطرح شده است که از مهم‌ترین آن‌ها می‌توان به نظریه روزنبرگ^۱، نظریه مید^۲، نظریه کولی^۳ و نظریه سالیوان^۴ اشاره کرد. گسترده‌ترین و رایج‌ترین تعریف از عزت نفس در روانشناسی مربوط به روزنبرگ (۱۹۶۷) می‌باشد، که آن‌را به عنوان یک نگرش مطلوب یا نامطلوب هر فرد نسبت به خود توصیف می‌کند. به طور کلی عزت نفس قسمت قابل ارزیابی خودپنداره^۵ در نظر گرفته شده است، نمایندگی وسیعی از خود که شامل جنبه‌های شناختی و رفتاری شخص می‌باشد. ویلسون نشان می‌دهد که مبنای عزت نفس توسعه در دوران کودکی تا سن حدود ۱۲ سال است. براندن^۶ (۲۰۰۶) عزت نفس را به عنوان یک استاندارد تعریف می‌کند که به وسیله آن فرد نسبت به خود یا یک برآورد از خود، یک احساس و یک هیجان قضاوت می‌کند. این خود ارزیابی مهم‌ترین عنصر رفتار است که بر فرآیندهای تفکر، احساسات، تمایلات، ارزش‌ها و اهداف اثر می‌گذارد. براندن معتقد است که برای درک یک شخص از لحاظ روان شناختی، درک طبیعت سرشت و میزان عزت نفس آن ضروری است. تعریف او یک تلفیق از تفسیرهای پیشین است. براندن دو لایه را برای عزت نفس مطرح می‌کند: شایستگی داشتن و ارزشمند بودن. او بیان می‌کند که عزت نفس داشتن یعنی اعتقاد به اینکه من شایسته‌ی زندگی

1- Rosenberg Theory

2- Mead theory

3- Kollii Thory

4- Solivan Theory

5- self-concept

6- Brondan

هستم و ارزش زندگی کردن را دارم. برانندن در سال ۱۹۹۴ شش رکن عزت نفس را عنوان کرده و می‌گوید این ارکان پایه و اساس عزت نفس را تشکیل می‌دهند و عبارتند از: تمرین زندگی آگاهانه^۱، تمرین خودپذیری^۲، تمرین خود مسئولیتی^۳، تمرین ابراز وجود^۴، تمرین زندگی هدفمند^۵، هدفمند^۵، تمرین یکپارچگی شخصی^۶.

ادبیات عزت نفس، ترویج چشم‌اندازی از عزت نفس به عنوان یک سازه است که توانایی یک فرد برای انطباق با محیط پیرامونش را تشریح می‌کند. تعادل درونی و ثباتی که هر فرد به طور مستقیم در رابطه با احساسات و عواطف خودش، روابط اجتماعی و رفتارهایش به دست می‌آورد.

جیمز (۲۰۰۸) در کتاب‌اش به نام اصول روانشناسی، عزت نفس را به عنوان مجموع موفقیت‌های یک فرد تقسیم بر انتظارات و آرزوهایش، تعریف می‌کند. عزت نفس را می‌توان با دستیابی به موفقیت‌های بزرگ افزایش داد و با اجتناب از شکست‌ها آن را حفظ نمود. وی استدلال می‌کند که همچنین عزت نفس ارتقا یافته می‌توانست از طریق پذیرش اهداف کمتر جاه‌طلبانه و کمتر بلند پروازانه محقق شود. بنابراین عزت نفس نه تنها به عنوان شایسته مدار شدن بلکه گشایشی برای تغییر تعریف شده بود.

الکساندر^۷ (۲۰۰۹) بنیان‌گذار شبکه عزت نفس در بریتانیا، عزت نفس را به عنوان یک سندرم می‌نگرد، به عنوان مجموعه‌ای از شاخص‌های ذهنی خوب بودن. هسته‌ی اعتماد به نفس «تقدیر بی قید و شرط از خود» است به معنای قدردانی از پتانسیل‌های مثبت و منفی فرد در کامل‌ترین احساس از خود. همچنین الکساندر بین خصیصه عزت نفس^۸ که نشان‌دهنده اعتماد به نفس و یا توانایی در یک منطقه خاص، مانند کار است و عزت نفس کلی^۹ که شایستگی ذاتی که یک فرد بدون در نظر گرفتن توانایی یا کیفیت خاص ممکن است دارا باشد، تمایز قائل است.

- 1- The practice of living consciously
- 2-The practice of self-acceptance
- 3-The practice of self-responsibility
- 4 -The practice of self-assertiveness
- 5- The practice of living purposefully
- 6- The practice of personal integrity
- 7- Alexander
- 8- Trait self-esteem
- 9- Global self-esteem

کوپر اسمیت (۱۹۶۷-۱۹۸۱) در مطالعاتش، چهار عامل اصلی که در توسعه و ارتقای عزت نفس مهم هستند را مطرح می‌کند: طرز عمل و پذیرش دریافت شده از افراد مهم در زندگی، موفقیت‌های گذشته یک فرد، ارزش‌ها و آرمان‌هایی که تجارب شخصی یک فرد را تعبیر و تفسیر می‌کند، چگونگی پاسخ یک فرد به تنزل ارزش.

کوپر اسمیت عزت نفس را به عنوان یک فرآیند ادغام و یکپارچگی و کمال توصیف می‌کند که در آن فرد عضوی از گروه می‌شود و ایده‌ها و نگرش‌هایش را درونی می‌سازد. عزت نفس یک شکل از حفاظت از خود است که پس از، از دست‌رفتن آن می‌تواند احساس پریشانی به وجود آورد. از آنجایی که وجود اضطراب و پریشانی می‌تواند عزت نفس ما را به حداقل برساند، مکانیزم دفاع برای نگهداری از یک تصویر ایده‌آل لازم است. در واقع فرد نیازمند است دفع اضطراب کند تا اضطرابی را که در اثر تهدیدات بر عزت نفس (از طریق طرد یا ارزیابی منفی دیگران) حاصل شده است دفع نماید (دیاز ۲۰۰۸).

در این بخش به مؤلفه‌های عزت نفس که مدل نظری این تحقیق را تشکیل می‌دهند پرداخته می‌شود. این پنج مؤلفه عزت نفس از دیدگاه جامع‌نگر «اینرونر» گفته شده است که توصیف موارد با استناد به عزت نفس بالا و پایین توسط بریا (۱۹۸۹) مطرح شده است:

۱- امنیت^۱: احساسی از اطمینان قوی است که شامل این نکات می‌شود، احساس راحتی، وقوف در آنجا که از وی انتظار می‌رود، توانایی وابستگی به افراد و موقعیت‌ها و درک قواعد و محدودیت‌ها، دارا بودن احساس قوی امنیت (می‌توانم از پشتیبانی دیگران بر خوردار شوم) پایه‌ای است که ساختار مؤلفه‌های دیگران بر آن اساس پایه‌ریزی می‌گردد.

۲- خود‌پذیری^۲: احساس فردیتی است که اطلاعاتی درباره خود و توصیف دقیق و واقع بینانه را بر حسب نقش‌ها، اسنادها و ویژگی‌های جسمانی دربرمی‌گیرد. افرادی که واجد خود‌پذیری قوی باشند (من خود را دوست دارم و می‌پذیرم) احساس فرد گرایی، شایستگی، کفایت و تحسین از خود دارند و افرادی که احساس خود‌پذیری ضعیفی دارند (من خودم را دوست ندارم) در پذیرش خود فاقد اراده‌اند.

1- Security

2- Self- acceptance

۳- پیوند جویی^۱: احساسی از پذیرفتن و مقبولیت است به ویژه در روابطی که مهم قلمداد می‌شوند، همچنین به معنای احساس پذیرفته شدن و مورد احترام قرار گرفتن از سوی دیگران به کار می‌رود. افرادی که دارای احساسات پیوند جویی قوی باشند (احساس تعلق داشتن) رابطه راحت و رضایتمندی با دیگران برقرار می‌کنند. حال آنکه احساس پیوند جویی ضعیف در فرد (کسی نمی‌خواهد با من باشد) منجر به انزوا طلبی و احساس بیگانگی وی خواهد شد.

۴- شایستگی^۲: این مؤلفه به احساس موفقیت و فضیلت در کارایی اشاره دارد و شامل وقوف بر نیرومندی‌ها، توانمندی‌ها و پذیرش ضعف‌ها نیز می‌شود. افرادی که واجد احساس شایستگی می‌باشند (من احساس توانایی می‌کنم، بنابراین می‌توانم با هر خطری رو برو شوم).

۵- تعهد^۳: در این مؤلفه دارا بودن هدف و انگیزه در زندگی مورد نظر است به طوری که به خویشتن اجازه دهد تا اهداف واقع بینانه و قابل حصولی داشته باشد و در قبال پیامدهای تصمیمات خود احساس مسئولیت نماید.

عزت نفس و پیشرفت تحصیلی

نظریه پردازان متعددی عزت نفس را به عنوان عامل تعیین کننده در پیشرفت تحصیلی شناسایی کرده‌اند. هارتر^۴ (۱۹۸۵) شایستگی درک شده از خود را به عنوان یکی از پنج بعد مهم که افراد در ارزیابی از خود بکار می‌برند، معرفی می‌کند. اریکسون (۱۹۸۶)^۵ به طور خاص پیشرفت تحصیلی را به عنوان یک جزء حیاتی در شکل دادن به تصویر خود سالم می‌داند. عزت نفس موجب توانمندی دانشجویان در رویارویی با چالش‌های تحصیلی و در نهایت منجر به پیشرفت آن‌ها می‌شود.

رابطه بین عزت نفس و پیشرفت تحصیلی در این ادبیات مستند شده است. در مطالعه‌ای که راس و برا^۶ (۲۰۰۰) به منظور بررسی رابطه بین عزت نفس و پیشرفت تحصیلی بین ۶۴ دانشجویان انجام دادند، به یک گروه از دانشجویان نمره واقعی آزمون آن‌ها و به گروهی دیگر ۱۰ نمره پایین‌تر از نمره واقعی آنان اعلام شد. نتایج این مطالعه نشان داد که عزت نفس و پیشرفت تحصیلی با یکدیگر

1- Savings bond

2- Competence

3- Commitment

4- Horter

5- Ericson

6- Ross & borah

ارتباط مستقیم دارند. همچنین در مطالعات دیگری همبستگی بین عزت نفس و پیشرفت تحصیلی معنادار و مثبت گزارش شده است (حسینی ۲۰۰۷، بانکستون و ژو ۲۰۰۲، لاکت و هرل ۲۰۰۳، اشمیت و پادیل ۲۰۰۳).

مطالعات انجام شده (کار، بروکسلی و ماکسول ۱۹۹۱) عزت نفس را به عنوان یک پیش‌بینی کننده قابل توجهی از پیشرفت تحصیلی معرفی می‌کند. پورکی (۱۹۹۰) دریافت که یکی از مؤلفه‌های موثر در پیشرفت تحصیلی دانشجویان، عزت نفس آن‌ها می‌باشد و بین این دو به طور مداوم تعامل وجود دارد. کاوینگتون (۱۹۸۹) گزارش می‌دهد که هر چقدر سطح عزت نفس ارتقا می‌یابد، میزان پیشرفت تحصیلی نیز افزایش می‌یابد و هرچقدر عزت نفس تنزل می‌یابد به همان میزان افت تحصیلی را شاهد هستیم. ریزونر (۲۰۰۵) بیان می‌کند که یک توافق کلی در میان محققان است که رابطه نزدیکی بین عزت نفس و پیشرفت تحصیلی وجود دارد اما اختلافات قابل ملاحظه‌ای در رابطه با ماهیت این رابطه بین آن‌ها وجود دارد.

برخی از محققان بر این باورند که دانشجویانی که در دانشگاه عملکرد بهتری دارند متعاقباً عزت نفس بالایی نیز خواهند داشت. در حالی که برخی معتقدند عزت نفس بالا پیش شرط و لازمه موفقیت در دانشگاه و پیشرفت تحصیلی است.

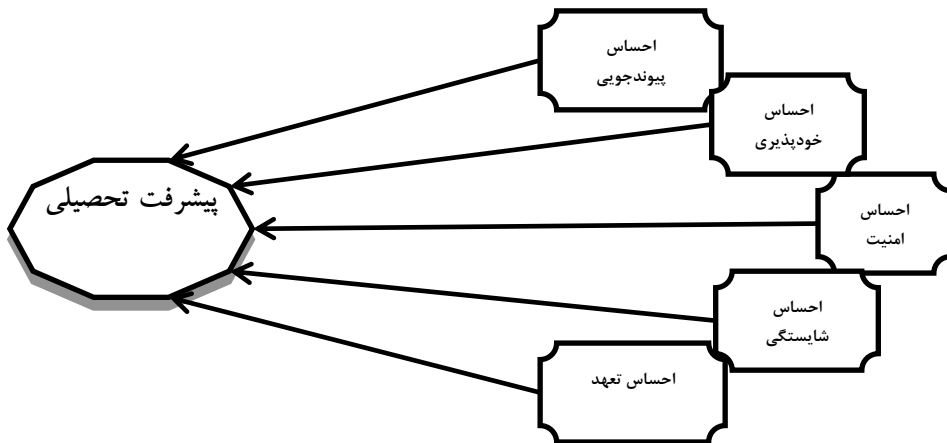
همچنین برخی تحقیقات یک فرآیند دو جانبه را ارائه می‌دهند که به موجب آن موفقیت تحصیلی عزت نفس را می‌پروراند و عزت نفس بالا به نوبه خود پیشرفت تحصیلی را تسهیل می‌کند (پورکی، ۲۰۰۷).

مطالعات متعددی وجود دارد که همبستگی مثبت بین عزت نفس بالا و پیشرفت تحصیلی را تایید می‌کنند، اما هنوز این سوال وجود دارد که آیا پیشرفت تحصیلی در بین دانشجویان دانشگاه‌ها و دانش آموزان مدارس دارای اهمیت یکسانی است؟ اگر این گونه باشد پس افراد می‌توانند بر مبنای پیشرفت تحصیلی خود و دیگران را ارزیابی کنند.

روش پژوهش

پژوهش حاضر از نوع توصیفی- همبستگی است که در آن رابطه بین متغیرهای مستقل و وابسته بررسی شده است. جامعه آماری در این پژوهش شامل کلیه دانشجویان دانشگاه هوایی شهید

ستاری است که در سال تحصیلی ۱۳۹۰-۱۳۹۱ مشغول به تحصیل بوده‌اند. در این پژوهش تعداد ۳۲۷ نفر بر اساس جدول جرسی مورگان به صورت تصادفی ساده به عنوان نمونه انتخاب شدند. در این پژوهش برای جمع آوری اطلاعات مربوط به متغیر مستقل یعنی عزت نفس از پرسشنامه استاندارد کوپر اسمیت (۱۹۶۷) استفاده شده است که پایایی آن به روش آلفای کرونباخ برابر با ۰/۸۶ برآورد شده است. همچنین برای اندازه گیری میزان پیشرفت تحصیلی دانشجویان از شاخص معدل کل استفاده شده است. به منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها از تکنیک‌های آمار استنباطی بهره گرفته شده است. بدین ترتیب که به منظور بررسی ارتباط بین متغیرهای مستقل و متغیر وابسته از آزمون ضریب همبستگی پیرسون، برای بررسی میزان اثرگذاری متغیرهای مستقل بر متغیر وابسته از رگرسیون چند متغیره و برای تعیین اهمیت و اولویت‌بندی مؤلفه‌های عزت نفس از آزمون رتبه-ای فریدمن استفاده شده است.

شکل ۱- الگوی مفهومی از تباط عزت نفس با پیشرفت تحصیلی

یافته‌ها

اولین فرضیه‌ی پژوهش به دنبال بررسی رابطه بین احساس امنیت و پیشرفت تحصیلی دانشجویان تدوین گردید. نتایج بدست آمده از خروجی نرم‌افزار SPSS نشان داد که سطح معناداری بالاتر از ۰/۰۵ می‌باشد و لذا همبستگی بین احساس امنیت و پیشرفت تحصیلی معنادار نمی‌باشد. بدین ترتیب فرضیه اول پژوهش رد شده و ارتباط معناداری بین متغیر مستقل و متغیر وابسته وجود

ندارد. بنابراین با توجه به نتیجه‌ی حاصله از این فرضیه، در این پژوهش نمی‌توان گفت که وجود احساس امنیت باعث پیشرفت تحصیلی دانشجویان می‌شود.

جدول ۱- نتایج همبستگی پیرسون برای فرضیه اول

متغیرها	شاخصه‌های آماری	پیشرفت تحصیلی
پیشرفت تحصیلی	همبستگی پیرسون	۱
	سطح معنی‌داری	۰
	تعداد	۳۲۷
احساس امنیت	همبستگی پیرسون	۰/۰۸۶
	سطح معنی‌داری	۰/۳۹
	تعداد	۳۲۷

دومین فرضیه‌ی پژوهش به دنبال بررسی رابطه بین احساس خودپذیری و پیشرفت تحصیلی دانشجویان تدوین گردید. نتایج بدست آمده از خروجی نرم‌افزار SPSS نشان می‌دهد میزان ضریب همبستگی (*۰/۳۴۷) به دست آمده با فراوانی ۳۲۷ نفر در سطح آلفای ۰/۰۵ معنادار است. همچنین با توجه به اینکه سطح معنی‌داری کمتر از ۰/۰۵ می‌باشد بنابراین با ۹۵ درصد اطمینان فرض پژوهش‌گر پذیرفته می‌شود و می‌توان گفت که بین احساس خودپذیری و پیشرفت تحصیلی دانشجویان ارتباط معنادار و مستقیمی وجود دارد.

جدول ۲- نتایج همبستگی پیرسون برای فرضیه دوم

متغیرها	شاخصه‌های آماری	پیشرفت تحصیلی
احساس خودپذیری	همبستگی پیرسون	۰/۳۴۷*
	سطح معنی‌داری	۰/۰۱۴
	تعداد	۳۲۷

سومین فرضیه‌ی پژوهش به دنبال بررسی رابطه بین احساس پیوندجویی و پیشرفت تحصیلی دانشجویان تدوین گردید. نتایج بدست آمده از خروجی نرم‌افزار SPSS نشان می‌دهد میزان ضریب همبستگی (*۰/۴۲۵) به دست آمده با فراوانی ۳۲۷ نفر در سطح آلفای ۰/۰۵ معنادار است. همچنین با توجه به اینکه سطح معنی‌داری کمتر از ۰/۰۵ می‌باشد بنابراین با ۹۵ درصد اطمینان

می‌توان گفت که بین احساس پیوندجویی و پیشرفت تحصیلی دانشجویان ارتباط معنادار و مستقیمی وجود دارد.

جدول ۳ - نتایج همبستگی پیرسون برای فرضیه سوم

متغیرها	شاخصه‌های آماری	پیشرفت تحصیلی
احساس پیوندجویی	همبستگی پیرسون	۰/۴۲۵*
	سطح معنی‌داری	۰/۰۰۹
	تعداد	۳۲۷

چهارمین فرضیه‌ی پژوهش به دنبال بررسی رابطه بین احساس شایستگی و پیشرفت تحصیلی دانشجویان تدوین گردید. نتایج بدست آمده از خروجی نرم‌افزار SPSS نشان داد که ضریب همبستگی (**۰/۶۲۲) به دست آمده با فراوانی ۳۲۷ نفر در سطح آلفای ۰/۰۵ معنادار است. و از آنجایی که سطح برابر صفر بوده لذا فرضیه چهارم پژوهش با ۹۵ درصد اطمینان مورد تایید قرار گرفته و می‌توان گفت که بین احساس شایستگی و پیشرفت تحصیلی دانشجویان ارتباط معنادار و مستقیمی وجود دارد.

آخرین فرضیه‌ی پژوهش به دنبال بررسی رابطه بین احساس تعهد و پیشرفت تحصیلی دانشجویان تدوین گردید. نتایج بدست آمده از خروجی نرم‌افزار SPSS نشان می‌دهد میزان ضریب همبستگی (**۰/۳۸۶) به دست آمده با فراوانی ۳۲۷ نفر در سطح آلفای ۰/۰۵ معنادار است. همچنین با توجه به اینکه سطح معنی‌داری کمتر از ۰/۰۵ می‌باشد بنابراین با ۹۵ درصد اطمینان فرضیه مورد تایید قرار می‌گیرد و می‌توان گفت که بین احساس تعهد و پیشرفت تحصیلی دانشجویان ارتباط معنادار و مستقیمی وجود دارد.

جدول ۴ - نتایج همبستگی پیرسون برای فرضیه چهارم

متغیرها	شاخصه‌های آماری	پیشرفت تحصیلی
احساس شایستگی	همبستگی پیرسون	۰/۶۲۳**
	سطح معنی‌داری	۰/۰۰۰
	تعداد	۳۲۷

آزمون رگرسیون چندگانه: رگرسیون چند متغیره را می‌توان روشی دانست که از طریق آن می‌توان تأثیر هم‌زمان و خطی چند متغیر را روی متغیر وابسته اندازه گرفت. نتایج حاصل از رگرسیون چندگانه در جداول ۶ و ۷ نشان داده شده است. ابتدا جدول شماره ۶ که توسط آن تحلیل واریانس رگرسیون و خلاصه مدل به نمایش در آمده است و جدول شماره ۷ که از طریق آن می‌توان معادله رگرسیون چندگانه را استخراج نمود.

جدول ۵ - نتایج همبستگی پیرسون برای فرضیه پنجم

متغیرها	شاخصه‌های آماری	پیشرفت تحصیلی
احساس تعهد	همبستگی پیرسون	۰/۳۸۶*
	سطح معنی‌داری	۰/۰۲۸
	تعداد	۳۲۷

جدول ۶ - نتایج مربوط به تحلیل واریانس

ضریب همبستگی چندگانه	ضریب تعیین R^2	ضریب تعیین تعدیل شده	سطح معنی‌داری
۰/۸۴۰	۰/۷۰۵	۰/۶۸۴	۰/۰۰۲

همان‌طور که در جدول شماره ۶ مشاهده می‌شود عدد معناداری برابر ۰/۰۰۲ می‌باشد و از سطح معنی‌داری ۰/۰۵ کوچک‌تر می‌باشد که نشان می‌دهد مدل رگرسیون توانسته است تغییرات در متغیر وابسته را توضیح دهد. ضریب تعیین تعدیل شده مدل برابر ۰/۶۸۴ می‌باشد، بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که ۶۸/۴ درصد از تغییرات متغیر وابسته، قابل استناد به تغییرات متغیرهای مستقل می‌باشد و بقیه تغییرات متغیر وابسته (پیشرفت تحصیلی) یعنی ۴۸/۴ درصد از تغییرات ناشی از عواملی غیر از متغیرهای مستقل است. ضریب رگرسیون چندگانه همان‌طور که از جدول پیداست، برابر با ۰/۸۴ می‌باشد. این امر بدین معنا است که شدت رابطه متغیرهای مستقل با متغیر وابسته برابر ۸۴ درصد است. جدول شماره ۷ که در این رابطه به نمایش در می‌آید مرتبط با اطلاعات هر یک از متغیرهای مستقل می‌باشد. جهت مقایسه اثرات متغیرهای موجود در مدل رگرسیون بر متغیر وابسته، می‌توان از ضرایب استاندارد شده استفاده نمود. ستون ضرایب استاندارد شده نشان می‌دهد احساس خودپذیری نسبت به دیگر متغیرهای مستقل، بیشترین تأثیر را می‌تواند بر روی

پیشرفت تحصیلی داشته باشد. زیرا به ازای یک واحد تغییر در این متغیر ۲/۱۵۰ واحد تغییر در متغیر پیشرفت تحصیلی ایجاد می‌شود. در این پژوهش، متغیر احساس امنیت با توجه به اینکه سطح معناداری‌اش بزرگ‌تر از ۰/۰۵ می‌باشد از این رو از معادله رگرسیون خارج می‌شود و در بررسی اثر هم‌زمان پنج متغیر مستقل بر روی متغیر وابسته از طریق آزمون رگرسیون چندگانه، اثر متغیر احساس امنیت خنثی می‌گردد که این نتیجه با توجه به رد همبستگی این متغیر با پیشرفت تحصیلی در آزمون ضریب همبستگی قابل پیش بینی بود.

جدول ۷- نتایج آزمون رگرسیون چندگانه

متغیرها	ضرایب رگرسیون بتا	ضرایب استاندارد شده	سطح معنی داری	آماره آزمون
مقدار ثابت	۱/۹۴۵	-	۰/۰۰۰	۶/۶۳۱
احساس امنیت	۰/۰۳۳	۰/۰۶۳	۰/۱۴۰	۰/۳۳۳
احساس پیوندجویی	۱/۳۳۹	۱/۶۰۱	۰/۰۰۰	۴/۳۳۱
احساس خودپذیری	۱/۸۹۰	۲/۱۵۰	۰/۰۰۰	۶/۱۰۰
احساس شایستگی	۱/۴۲۴	۱/۸۵۹	۰/۰۰۴	۵/۱۳۵
احساس تعهد	۱/۰۵۴	۱/۲۰۸	۰/۰۳۰	۳/۳۲۶

آزمون فریدمن: از این آزمون برای بررسی یکسان بودن اهمیت متغیرها استفاده می‌شود. در این بخش از تحقیق به منظور بررسی اهمیت مؤلفه‌های عزت نفس با استفاده از آزمون فریدمن پرداخته می‌شود:

جدول ۸- آماره آزمون فریدمن

تعداد	۳۲۷
مقدار آماره χ^2	۱۰۲/۴۹۳
درجه آزادی	۴
سطح معناداری	۰/۰۰۰

نتایج بدست آمده، مقدار آماره $102/493$ و سطح معناداری که کمتر از $0/05$ است را نشان می‌دهد، نشان می‌دهد اهمیت این متغیرها یکسان نیست؛ در نتیجه متفاوت بودن اهمیت این متغیرها پذیرفته می‌شود.

به‌علاوه در جدول ذیل میانگین رتبه‌ی این متغیرها آورده شده است که نشان می‌دهد احساس شایستگی و احساس خودپذیری نسبت به سایر مؤلفه‌های عزت نفس از اهمیت بالایی برخوردار می‌باشند.

جدول ۹- رتبه‌ها

متغیرها	میانگین رتبه‌ها
احساس امنیت	۲/۱۸
احساس خودپذیری	۳/۲۵
احساس پیوندجویی	۲/۵۳
احساس شایستگی	۳/۵۸
احساس تعهد	۲/۹۴

بحث و نتیجه‌گیری

هدف این پژوهش بررسی رابطه بین عزت نفس و پیشرفت تحصیلی بوده است. یافته‌ها نشان داد که تنها مؤلفه احساس امنیت رابطه‌ای با پیشرفت تحصیلی ندارد و به همین دلیل فرضیه اول پژوهش رد گردید. ۴ مؤلفه دیگر عزت نفس همبستگی مثبت و معناداری با پیشرفت تحصیلی داشتند و بنابراین فرضیه‌های ۲، ۳، ۴ و ۵ تایید شدند. همچنین نتایج حاصل از رگرسیون چندگانه نیز نشان داد، چهار متغیری که ارتباط معناداری با پیشرفت تحصیلی داشتند تأثیر مثبتی در پیشرفت تحصیلی ایجاد می‌کنند یعنی ارتقای مؤلفه‌های احساس تعهد، احساس خود پذیرگی، احساس پیوندجویی و احساس شایستگی موجب ارتقای پیشرفت تحصیلی دانشجویان خواهد شد به عبارت دیگر بالا بردن عزت نفس دانشجویان منجر به پیشرفت تحصیلی آن‌ها خواهد شد. از سوی دیگر یافته‌های حاصل از آزمون فریدمن نشان داد که مؤلفه‌های عزت نفس دارای اهمیت

متفاوتی بوده و مؤلفه احساس امنیت که رابطه آن با پیشرفت تحصیلی در فرضیه اول رد شده بود، کم‌ترین اهمیت را در بین سایر مؤلفه‌های عزت نفس داشت.

پیشنهادها

به طور کلی، این پژوهش نشان داد که بین عزت نفس و پیشرفت تحصیلی همبستگی مثبت و معناداری وجود دارد و این نتیجه با نتایج مطالعات برخی محققین (ال انزی ۲۰۰۵، روس و برو ۲۰۰۰، پورشفیعی ۱۹۹۱، غفاری و رضانی ۱۹۹۴، بیابانگرد ۱۹۹۵) هماهنگی دارد. هرچند عوامل فردی و محیطی، شناختی و غیر شناختی متعددی در پیشرفت تحصیلی دانشجویان تأثیرگذار می‌باشد لیکن با در نظر گرفتن یافته‌های این پژوهش می‌توان با ایجاد و تقویت احساس شایستگی و تعهد و خودپذیری و پیوندجویی در دانشجویان زمینه‌های ارتقای عزت نفس آن‌ها را مهیا کرده و موجبات پیشرفت تحصیلی را فراهم نمود.

برای این منظور ایجاد تیم‌های علمی و پژوهشی، فعالیت‌های گروهی، کارگاه‌های مشاوره و تمرین شغلی پیشنهاد می‌گردد. با توجه به آینده شغلی دانشجویان این دانشگاه و هویت نظامی آن‌ها، افزایش عزت نفس دانشجویان علاوه بر اینکه موجب پیشرفت تحصیلی آن‌ها در دوره آموزشی آن‌ها می‌شود، بی تردید در موفقیت شغلی و تقویت حس خودباوری آن‌ها در جامعه نیز اثرگذار خواهد بود.

منابع

- Alexander, T. (2009). Defining self-esteem. What is self-esteem and why does it matter
Self esteem as an aid to understanding and recovery. *Mental Healthcare*, 4(10), 332-335.
- Bankston, C. L. & Zhou, M. (2002). Being well vs. doing well: Self-esteem and school performance among immigrant and non-immigrant racial and ethnic groups. *International Migration Review*, 36, 389-415.
- Biabangard, Esmaeil (1995); *The Methods of Enhancement of Self-esteem in Children and Adolescents*; Tehran: The Council of Parents and Educators(in Persian).
- Blascovich, J., & Tomaka, J. (1991). Measures of self-esteem. In J. P. Robinson, P. R. Shaver, & L. S. Wrightsman (Eds.) *Measures of personality and social psychological attitudes, Volume I*. San Diego, CA: Academic Press.
- Branden, N. (2006). *Six Pillars of Self-Esteem*. New York: Bantam.
- Branden, N. (1969). *The Psychology of Self-esteem*. New York: Bantam.
- Branden, Nathaneil (2000); *The Psychology of Self – esteem*; Translated by Mahdi Gharachedaghi, Tehran: Nakhostin Emission (in Persian)
- Coopersmith, S. A. (1967, 1981). *The antecedents of self-esteem*. San Francisco Freeman.
- Coopersmith, S. A. (1987). *SEI: Self-esteem inventories*. Palo Alto: Consulting Psychologist Press.
- Covington, M. V. (1989). *Self-esteem and Failure in School. The Social Importance of Self-Esteem*. Berkeley, CA: University of Cambridge Press.
- Diaz, Joseph O. P. (2007). A cross-cultural study of the reliability of the coopersmith self esteem inventory. *Educational and Psychological Measurement*, 44, 575-581.
- El. Anzi, Freih Owayed (2005); “A Cademic Achievemt and its RelationShip with Anxiety, Self- esteem, Optimism, and Pessimism in Kuwaiti Students”; *Soc Behoav*, Vol. 33, No. 1, pp. 90- 95
- Ghaffari, Abolfazl and Khosro Ramezani (1373); “*Standardized of Ellis Pop Adolscents and Children Self – esteem Five Scales Testfor Tehran High School Students*”; The Master of Art Dessertasion; Allameh Tabatabaei Psychology and Education Sciences Faculty(in Persian).
- Harter, S. (1985). Competence as a dimension of self-evaluation: Towards a comprehensive model of self-worth. *The Development of the Self*. Orlando, FL: Academic Press.
- Hosseini, Mohammad Ali, Mahmood Dejkam and Jila Mirlashari, (2007); “The Correlation between Self – esteem and Academic Achievement in Rehabilitation Students in Tehran University of Social Welfare and Rehabilitation”; *The Iranian Journal of Education In Medicine*, Vol. 7, No .1, pp. 137-142 (in Persian).
- Lazin R, Neumann L. Student characteristics as predictors of drop-out from medical school: admission to Beer-sheva over a decade. *Med Educ* 2001; 25(5): 390-40
- Lockett, C. T. & Harrell, J. P. (2003). Racial Identity, self-esteem, and academic achievement: Too much interpretation, too little supporting data. *Journal of Black Psychology*, 29(3), 325-336.

- Logan, Andre (2005) *Acadaemic Failures: Cognition and Compensation*; Translated by Razavishoja, Mashhad: Astan Ghods Razavi (in Persian).
- Navidi, Ahad (2003); "The Significant Study of Common and Special of Former Academic Function Variables Academic Self – concept and General Intelligence in Academic Achievement Prediction of Students"; *The Quarterly Journal of Education*, No. 76, pp. 97-129 (in Persian).
- Poorshafei, Hadi (1991); *The Study of Relationship Self – esteem with Academic Achievement of Third Grade High School Students in Ghaen*; The Master of Art Dissertation of Tarbiat Moallem University (in Persain).
- Purkey, W. W. (2007). *Self-concept and school achievement*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Reasoner, R. (2005). The true meaning of self-esteem. Retrieved November 4th from *International Council for self-esteem*. website:<http://www.self-esteem-nase.org/whatisself-esteem.shtml>.
- Ross, C. E. and B. A. Broh (2000); "The Roles of Self –esteem and the Seconce of Oersonal Control in the Academic Achievement Process"; *Sociology of Education*, Vol. 73, No. 4, pp. 270 -284.
- Rosenberg, M. (1965). *Society and the adolescents' self-image*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Rosenberg, M. (1979). *Conceiving the Self*. New York: Basic Books.